

22.06.2020).

5. Трофименко В. М. Особливості участі захисника в доказуванні в кримінальному провадженні: деякі теоретико-прикладні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. Вип. 33(2). С. 165-168.

Хомич Дмитро Олегович,

здобувач кафедри кримінального права і процесу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖОК ПРИРОДНОГО ГАЗУ

Оскільки природний газ є товарною продукцією, то в правовому значенні він є майном і несанкціоноване його використання тягне за собою встановлену законодавством України цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

З урахуванням позицій науковців та особливостей розслідування злочинів досліджуваної категорії, доречно сформувати структуру криміналістичної характеристики викрадення природного газу шляхом втручання в роботу лічильника із чотирьох елементів:

- 1) предмет злочинного посягання;
- 2) спосіб вчинення злочину;
- 3) «слідова картина»;
- 4) особа злочинця.

Предмет злочинного посягання – природний газ як енергетичний носій, виступає на ринку як товар, що відрізняється від інших товарів особливими споживчими властивостями, які визначають необхідність регулювання та регламентації використання цього товару, та його місця серед інших ознак складу злочину й елементів криміналістичної характеристики злочинів.

Результати вивчення даної проблеми дають можливість класифікувати систему дій злочинців, направлених на безпосереднє викрадення природного газу:

1. За часом впливу:

1.1. Регулярні. Для них характерне:

– порушення визначеного законодавством та нормативними актами порядку, умов і правил користування природним газом;

- порушення визначеного законодавством та нормативними актами порядку оплати за спожитий природний газ;
- порушення правил ліцензування й умов діяльності підприємств на ринку енергоносіїв;
- використання стаціонарно встановлених газових мереж, які використовувались поза обліком.

1.2. Разові, до яких слід віднести:

- гальмування облікових коліс приладу обліку природного газу;
- приєднання до газових мереж поза приладом обліку природного газу;
- порушення цілісності конструкції приладу обліку.

2. За формою впливу:

2.1. Механічні способи:

- порушення кліматичних умов роботи приладу обліку природного газу шляхом його охолодження або збільшення вологості;
- порушення герметичності приладу обліку природного газу пошкодженням захисної кришки, оглядового скла. Внаслідок попадання в механізм лічильника різного виду забруднень диск починає повертатися вповільнено або цілком гальмується;
- механічне гальмування облікових коліс приладу обліку природного газу сторонніми предметами;
- пошкодження, зривання пломби на приладах обліку природного газу споживача;
- примусове механічне скидання показань приладу обліку природного газу обертанням у зворотний бік шестерень передавального механізму (в лічильниках старого типу).

2.2. Магнітні способи:

- вплив на прилад обліку природного газу сильним зовнішнім постійним магнітним полем.

2.3. Під'єднувальні способи:

- 2.3.1. Відкрите підключення до газової мережі, минаючи прилад обліку природного газу:*

- несанкціоноване підключення до газової мережі.

2.3.2. Улаштування додаткової газової мережі:

- прокладання додаткової газової мережі.

3. За об'єктами впливу на:

3.1. Прилад обліку природного газу:

- встановлення додаткових деталей (пружин) в обліковому механізмі;

- заміна шестерень для зменшення нарахування кубів газу;

3.2. Газову мережу:

– установлення прихованої газової мережі.

Вчинення злочину певним способом включає систему різних методів підготовки та реалізації злочинного наміру і приховання слідів. Отже, за наявності деяких слідів, що вказують на потенційний спосіб вчинення конкретного правопорушення, є можливість вже в ході огляду висувати версії щодо способу вчинення правопорушення.

Спосіб викрадень природного газу включає дії, які поєднані з вчиненням правопорушення та націлені на його підготовку і приховування.

Вивчення способів викрадень природного газу має значення для методики розслідування цих злочинів.

Вважаємо доцільним об'єднати сліди злочинів крадіжок природного газу шляхом втручання в прилади обліку за способом їх вчинення на декілька груп:

1. Сліди зміни схеми включення приладу обліку природного газу:

– відсутність чи порушення пломби на кришці приладу обліку природного газу;

– уповільнений хід облікових коліс приладу обліку природного газу або його повне гальмування;

– обертання облікових коліс приладу обліку природного газу в зворотному напрямку (для лічильників старого типу);

Виявити даний спосіб крадіжки природного газу можливо тільки в результаті аналізу факту споживання природного газу.

2. Сліди пошкодження приладу обліку природного газу:

– наявність у механізмі приладу обліку природного газу споживача бруду;

– пошкодження оглядового скла приладу обліку природного газу споживача;

– наявність отвору в полімерних елементах (корпус, захисна кришка приладу обліку природного газу споживача);

– наявність сторонніх предметів (шматків дроту, плівки тощо) всередині приладу обліку природного газу споживача;

– наявність щілини між захисною кришкою і корпусом приладу обліку природного газу споживача;

– відсутність чи уповільнений темп обертання диску приладу обліку природного газу споживача внаслідок його механічного гальмування;

– наявність подряпин та нашарувань бруду від дії сторонніх предметів в місці розташування металевої пломби;

- наявність подряпин та нашарувань бруду від дії сторонніх предметів на деталях під кришкою, що закриває лічильний механізм;
- наявність відтиснутого оглядового скла (повторного встановлення) в приладі обліку природного газу споживача.

За освітнім рівнем серед злочинців, які вчинили крадіжку природного газу мають вищу освіту – 57,7%, середню спеціальну – 32,7%, середню загальну – 9,6%. Переважають безробітні і ті, що ніде не навчаються – 44 %, 31,5% - інші категорії (пенсіонери, різноробочі). За місцем проживання: загалом переважають мешканці міст – 58%, сільської місцевості – 42%.

Таким чином, частіше викрадення природного газу шляхом втручання в роботу приладу обліку скоюють чоловіки у віці від 40-50 років. Велика частка осіб мають середню освіту - 49%. Останніми роками спостерігається тенденція збільшення кількості осіб з вищою освітою, які вчиняють викрадення природного газу шляхом втручання в роботу приладу обліку. У більшості епізодів протиправна поведінка була результатом послідовного зростання інтенсивності антисуспільної поведінки. Правопорушення були вчинені з корисливих мотивів.

Жук Андрій Андрійович,

заступник начальника відділу
відпроцювань ризикових підприємств
Управління оперативно-розшукової
діяльності ГУ ДФС України у м. Києві

ПОВІДОМЛЕННЯ ОСОБИ ПРО ПІДОЗРУ, ЯК ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАЧЕННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Аналізуючи новели кримінального процесуального законодавства, законодавець повністю відмовився від інституту пред'явлення обвинувачення у досудовому розслідуванні, замінивши його маловідомим механізмом «повідомлення про підозру». Відповідно, можливість появи на досудовому слідстві обвинуваченого виключається, підозрювана особа стає обвинувачуваною після вручення їй по завершенні досудового розслідування копії обвинувального акту. Разом з тим, запроваджена у КПК України модель, коли обвинуваченою особа стає лише по завершенню розслідування і першим актом її обвинувачення стає обвинувальний